

LEPAAN KAMPUSALUEEN OPASTAMISEN KEHITYSSUUNNITELMA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Rakennetun ympäristön koulutusohjelma

Kevät, 2022

Jonna Kolehmainen

Rakennetun ympäristön koulutus

Tekijä Jonna Kolehmainen

Työn nimi Lepaan kampusalueen opastamisen kehityssuunnitelma

Ohjaaja Sari Suomalainen

Tiivistelmä

Vuosi 2022

Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) Lepaan yksikkö oli havainnut tarpeen päivittää Lepaan kampusalueen opastusta ja tämän puistoalueen kehittämissuunnitelman tilaajana on ollut HAMK:n Lepaan yksikkö.

Lepaan alueen opastamissuunnitelman kartoituksessa tunnistettiin tarve laajemmalle Lepaan alueen opastamisen päivittämiselle. Kehittämissuunnitelmassa esitettiin opastamisen kehittämissuunnitelman toteutus porrastettuna kolmeen eri hierarkiaan. Keskeisiä opastamisen kehitystarpeita tunnistettiin olevat selkeä ohjaus alueella liikkumiseen, alueen eri toiminnot ja niistä kertominen sekä kulkureittien erottelu moottoriajoneuvoille ja kevyelle liikenteelle. Suunnitelmassa pyritään ottamaan huomioon alueen eri käyttäjäryhmät sekä ympäristön rooli oppimisympäristönä.

Kehittämissuunnitelman työvaiheessa havaittiin nykyisen opastuksen moninaisuus ja lukuisat tyyliltään toisistaan eroavat tai puuttelliset opastetoteutukset. Lepaan yksikköön luotiin prosessin aikana opastekonsepti, jotta jatkossa välttyttäisiin toisistaan irrallisista opastekokonaisuuksista. Opastekonseptin keskeisimmät hyödyt ovat yhtenevät ohjeet, käytännöt ja jatkuvuus.

Opinnäytetyön tavoite on tuottaa HAMK Lepaan yksikölle toimivia toteutettavissa olevia ratkaisuehdotuksia Lepaan opastuksen kehittämiseen. Tämän opinnäytetyön toimeksiantona on määrittää tunnistettuihin Lepaan kampuspuistoalueen opastamisen kehityskohtiin korjaavat toimenpide-ehdotukset, joiden on määrä olla valmiina kesän 2022 GFA auditointiin mennessä.

Avainsanat Kehittämissuunnitelma, opaste, opastussuunnitelma, opastekonsepti, oppimisympäristö

Sivut 33 sivua

Author Jonna Kolehmainen

Subject Guidance Development Plan for the Lepaa Campus

Supervisor Sari Suomalainen

Häme University of Applied Sciences (HAMK) Lepaa's unit noticed need to update guidance in Lepaa Campus Area. The commissioner of this thesis was HAMK's Lepaa unit.

Survey concerning Lepaa's guidance plan identified the need for wider guidance update in the Lepaa area. The Development Plan suggested that implementation should be divided into three different hierarcies. The essential devepment needs in guidance are clear passing and navigating through the area, offering information about the area's functions and facilities and separating driving, pedestrian and cycle routes. This plan seeks to take into consideration the area's diverse user groups as well as the area's role as a learning environment.

While producing the Development Plan, the diversity of the signposts was discovered. The signposts varied in style and offered insufficient guidance. To avoid mismatching signs, the Guidance Concept for the Lepaa unit was created. The most essential benefits of the Guidance Concept are similar instructions, practices and stability.

This thesis' main goal is to produce functional and practical solutions for HAMK's Lepaa unit's guidance.

The aim of this thesis is to determine corrective action proposals for the identified development points in the guidance of the Lepaa campus park area, which are due by the summer 2022 GFA auditing.

Keywords Development plan, guidance, guidance plan, guidance concept, learning environment

Pages 33 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opastamista määrittävät tekijät.....	2
3	Opastuksen yleiset periaatteet ja opastetyypit	4
3.1	Koontiopaste	4
3.2	Alueopaste	5
3.3	Suuntaopaste	6
3.4	Ohjaava opaste ja vahvenne	6
3.5	Kohdeopaste	7
3.6	Kadunnimikyltti	7
3.7	Esteettömät opasteet ja saavutettavuus.....	8
3.8	Opastuksen hierarkia	9
3.9	Muita opastukseen kiinnitettäviä seikkoja	11
4	Suunnitteluprosessin kuvaus ja opastekonsepti	13
4.1	Kehittämissuunnitelman tavoitteet.....	14
4.2	Nykytila ja tausta.....	15
4.3	Lepaan kampuspuiston esiselvitys.....	17
4.4	Sidosryhmien osallistaminen	18
4.5	Toteuttamispäätös ja reunaehdot	18
4.6	Nykytilan arviointi	19
4.7	HAMK Visio 2030.....	22
4.8	Opastamisen konseptointi ja suunnitteluprosessi.....	23
4.9	Opastuksen implementointisuunnitelma	24
4.10	Opasteiden arviointi, ylläpito ja päivitys.....	26
5	Johtopäätökset	27
	Lähteet.....	31

Käsitteiden määrittely

Green Flag Award (GFA)

Viheralueille myönnettävä tunnus, minkä edellytyksenä ovat puistot, jotka toimintastrategiassaan huomioivat viheralueen käyttäjät ja ympäristön

Implementointi

Menetelmän tai toimintatavan käyttöönotto, tai uuden asian jalkauttaminen

Konseptointi käsite

Konseptoinnilla tarkoitetaan suunnitteluprosessia, jossa keskitytään esisuunnitteluun, konsepti ohjaa päätösten teossa, kuvaa määritetyn sisällön tuotteen tai palvelun tärkeimmistä ominaisuuksista, auttaa kommunikoimaan yhteistä ideaa ja uusien mahdollisuuksien havaitsemisesta prosessissa

Opastamisen ekosysteemi ratkaisut

Näiden avulla kehitetään toimivampaa ja viihtyisämpää ympäristöä edistäen toimintojen sujuvuutta (mukaillen Tampereen kaupunki)

Wayfinding

Reitin määrittäminen ja opastaminen fyysisen ympäristön läpi lisäten ymmärrystä ja kokemusta tilasta, tienhaku on sitä, mitä ihmiset tekevät löytäessään tiensä kohti tavoitettaan

Ympäristöpsykologia

Teoreettinen ja sovellettu tieteenalojen välinen ala huolehtien ihmisten ja ympäristön välisen vuorovaikutuksen tutkimisesta (Scott, B., Amel, E., Koger, S. & Manning, C., 2016).

1 Johdanto

Viheralueiden ja viihtyisän ympäristön merkitys ihmisten terveydelle ja hyvinvoinnille on tunnustettu jo pitkään. Viherympäristö vaikuttaa ihmisten henkiseen ja fyysiseen terveyteen ja virkeyteen. Lyhyetkin oleskelut puistoissa tai metsässä vaikuttavat ihmisen vointiin suotuisasti. Opastaminen ja ympäristön tunnistettavuus parantavat navigaation avulla kävijöiden viihtyvyyttä lisäämällä turvallisuuden tunnetta, tiedon missä he ovat ja miten he pääsevät haluamaansa paikkaan. Puistojen opastaminen auttaa kävijää ymmärtämään alueen toiminnot, ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja hahmottamaan liikkumisen alueen sisällä. Opastaminen sisältää maamerkkejä, karttoja, ohjeita ja voi olla digitaalista.

Opastekonseptoinnin tärkein tavoite on tuottaa opasteet ja toimintamalli, joka on johdonmukainen, helposti saavutettava ja helpottaa alueen käyttäjien oleskelua ja kulkua alueella. Johdonmukaisen konseptin tulee olla linjassa Hämeen ammattikorkeakoulun strategian kanssa.

Hämeen ammattikorkeakoulun Lepaan yksikön mailla Hattulassa sijaitsee historiallinen puisto upeissa kartanomaisemissa. Alueen suotuisat olosuhteet Lepaanvirran äärellä tarjoavat mitä parhaimmat olosuhteet puistossa kävijöille puulajipuiston eli arboretumin sekä historiallisten rakennusten ympäröimänä.

Lepaan kampusalueen oppimisympäristönä toimivaa aluetta käyttävät Hämeen ammattikorkeakoulun ja Hämeen ammatti-instituutin henkilökunta ja opiskelijat. Alueen kävijät koostuvat oppilaitosten väestä, viinitilalla vierailevista turisteista, Lepaa- näyttelyyn osallistujista sekä alueella toimivien yritysten asiakkaista ja henkilökunnasta.

Lepaan kampuspuisto palkittiin ensimmäisenä Suomessa vuonna 2016 Green Flag Award -tunnuksella (GFA). Lepaan yksikölle myönnettiin viheralueiden laadun tunnus, Green Flag Award jo viidennen kerran vuonna 2020. Tunnuksen edellytyksenä ovat puistot, jotka toimintastrategiassaan huomioivat viheralueen käyttäjät ja ympäristön. Sertifikaatin ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa kehittämisen prosessia sertifikaatin kantaa ottaviin aihealueisiin puutteellisiin kehityskohtiin sekä ylläpidettäviin arvioitaviin kriteereihin. (HAMK, 2020) Tämä Lepaan kampuspuistoalueen opastuksen kehittämissuunnitelma on

tilattu GFA-auditointitoimikunnan osoittamiin poikkeamiin perustuen sekä HAMK:n kiinteistöpalvelujen tunnistamista tarpeista parantaa Lepaan puistoalueen opastusta.

2 Opastamista määrittävät tekijät

Opasteet ovat apuvälineitä, jotka auttavat käyttäjiä hahmottamaan lähiympäristönsä.

Opastamiseen suunnitellut laitteet auttavat ihmisiä orientoitumaan uuteen ympäristöön.

Vaikkakin opasteet ovat perinteinen tapa kohdistaa reitinmäärittystä, suunnittelijoiden tulee pyrkiä luomaan luettava malli, jossa opaste voidaan yksinkertaistaa. Kaupunkisuunnittelija Kevin Lynch toimi edelläkävijänä varhaisissa tutkimuksissa ja teorioissa kaupunkiympäristön opastamisessa ja havaitsi, että ihmiset usein käsittävät kaupungit sarjana alueita, polkuja, risteysiä, tienreunoja ja maamerkkejä. (Calkins, 2012, ss. 450–453)

Yleisiä opasteita ovat muun muassa fyysiset opasteet, verkkosivujen otsikot ja logot.

Opasteiden tarkoitus on auttaa käyttäjiä hahmottamaan, missä he ovat tällä hetkellä, tai miten he pääsevät suorinta reittiä haluamaansa kohteeseen. Opastuksen tarkoitus on auttaa käyttäjää pysymään halutulla reitillä ja suunnittelemaan sen seuraava vaihe. (Tidwell, Brewer & Valencia, 2020, ss. 131–133)

Opastussuunnitelmaa rakentaessa on hyvä huomioida ihmisten kognitiivinen taakka.

Kognitiivisen eli tiedollisen kuormituksen teorian (Cognitive Load Theory) mukaan kognitio voidaan jakaa kahteen osaan: muistiin ja oppimiseen. Muistiin vaikuttavat aistit, työmuisti ja pitkäikäinen muisti. Oppimista ja asian mieleenpainumista voidaan helpottaa esimerkiksi yhdistämällä visuaalinen kuva ja teksti. Myös muiden aistien käyttö voi parantaa oppimista, esimerkiksi äänet tai tuoksut. (Niemi-Murola, 2018). Kognitiivisen taakan vaikutukset vaikuttavat käytännössä siihen, miten kokija havainnoi ympäristön, äänet, muodot, kulkureitit, valaistuksen ja muut ympäristöstä huomioitavat asiat. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon kulttuurisidonnaiset tekijät ympäristön havainnoimisessa, eri kulttuurista saapunut vierailija kiinnittää oletettavasti huomion hänelle uudelleenlaisiin asioihin. Opastuksen tulisi olla riittävän selkeä ja havainnollinen, jotta se herättäisi kiinnostuksen. Keinoja

onnistuneen opastussuunnitelman rakentamiseen ovat riittävän lyhyt välimatka opasteiden välillä. (Tidwell ym., 2020, ss. 133–134)

Wayfinding eli reitinmääritys on sitä, mitä ihmiset tekevät löytäessään tiensä kohti tavoitettaan. Selkeät, yksiselitteiset opasteet ennakoivat etsimään ja neuvovat minne mennä: opasteet ovat siellä, missä niiden odotetaan olevan, eivätkä koskaan jätä seisomaan päätöspisteeseen ilman ohjausta. Tämän voi tarkistaa kävelemällä suunnitteleman reitin läpi ja seuraamalla halutun reitin opastettua reittiä. Varmistamalla, että jokainen kohta, jossa käyttäjän on päätettävä, mihin mennä seuraavaksi, on selkeästi ohjattu tai merkitty asianmukaisesti. Opasteissa on hyvä käyttää voimakkaita toimintakehotuksia käyttäjän huomion kiinnittämiseksi. (Tidwell ym., 2020, ss. 129–130)

Opastuksen suunnitteluvaiheessa on huomioitava opasteiden sijoittamista koskevat säännöt ja ohjeistukset. Tarvittavat luvat määräytyvät opastetyypin perusteella. Maantienvarteen asennettavat liikennemerkkit ja opasteet edellyttävät ELY-keskuksen sijoitusluvan. Katuverkolla luvan myöntäjä on kunta tai kaupunki. Yksityisteillä tien omistaja. Maanvuokraussopimuksessa on voitu ottaa kantaa alueelle sijoiteltaviin vuokrattaviin kaupallisiin mainoksiin. Suomen Standardisoimisliitto on luonut ulkoilualueille käytettäväksi palveluista ja ulkoilijoiden opastamisesta kertovia merkkejä standardiin SFS 4424. Kyseinen standardi koskee merkkien muotoilua ja käyttöä ulkoilun ja liikunnan tarkoituksiin ja sitä sovelletaan tilanteissa, joissa opastamiseen käytetään viittoja, kilpiä, merkkejä ja kuvatunnuksia muualla kuin tiealueilla. Puisto-opastamiseen soveltuva 2020 lisätty merkki on suunniteltu ulkoilureitin alkamispisteelle sekä jaetuille reiteille. (Malén, 2019, s. 20; Suomen Standardisoimisliitto, 2020)

Esteettömien julkisten alueiden suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon ohjeistamiseen katu-, viher- ja piha-alueilla luotu SuRaKu-projektin tavoitteet ovat esteettömyyden perustason ja erikoistason ohjeistaminen. SuRaKu-kortti 5 opastaa esteettömän ympäristön puistokäytävien ja levähdyspaikkojen suunnitteluun. (SuRaKu, 2008)

Rakennustieto on rakennusalalla toimiva puolueeton vaikuttaja, joka tavoitteena on edistää hyvää rakennustapaa toimimalla kiinteistö- ja rakennusalan tiedon tuottajana ja välittäjänä.

RT-kortisto sisältää rakennusalaan ohjaavia lakeja ja määräyksiä sekä yleisiä laatuvaatimuksia (RYL), ohjeita ja tuotetietoja. (Rakennustieto, n.d.)

Rakennustiedon ohjekorteissa esitetään ohjeet kiinteistön ulkoalueilla oleviin liikennemerkkeihin ja opasteisiin. Ohjeessa otetaan kantaa liikennemerkkien ja opasteiden sijoitteluun ja käyttötarkoitukseen. RT 98-11281 ohjekortin ohjeet ottavat kantaa lisäksi opasteiden väreihin, valaistukseen sekä liikenteen ohjaukseen käytettävien opasteiden näkemäalueisiin mm. päällystemateriaalin ja istutukset huomioiden. (RT 98-11281, s. 2–5)

Opasteiden sijoitteluun voidaan tarvita rakennuslupa, mikäli opasteet perustetaan hyvin rakenteellisesti. Tieliikennelaissa kuvataan seuraavasti: ”Tielle tai sen välittömään läheisyyteen ei saa asettaa kilpeä, merkintää tai laitetta, joka voidaan sekoittaa liikenteenohjauslaitteeseen tai joka voi heikentää sen näkyvyyttä tai tehokkuutta, häikäistä tienkäyttäjiä tai häiritä heidän tarkkaavaisuuttaan. (Tieliikennelaki, 2020)”

Palvelukohdeopasteiden, mustapohjaisten osoiteviittojen ja maantien varrella toteutettavan mainonnan ja ilmoittelun luvat tulee hakea ELY-keskukselta. Ohjeet ja määräykset koskevat mm. viitoitusperiaatteita, viitoituksessa käytettävien merkkien käytön edellytyksiä ja suunnatun opasteen sijoituspaikkaa. (ELY-keskus, n.d.)

3 Opastuksen yleiset periaatteet ja opastetyypit

Opastejärjestelmä koostuu erilaisista fyysisistä opasteista kuten tienviitoista, opastetauluista, merkkivaloista, merkkiäänistä ja kartoista. Opastejärjestelmän tarkoituksena on auttaa käyttäjää liikkumaan alueella sekä löytämään etsimänsä. Opasteet voidaan jakaa eri opastetyypisiin ja eri tarkoituksiin soveltuviin opasteisiin, mitkä voivat perinteisiä fyysisiä taikka digitaalisia opasteita. (Malén, 2019, s. 30; Gibson, 2009, s. 47)

3.1 Koontiopaste

Koontiopaste on sisällöltään opastetyypeistä laajin opaste. Koontiopasteen tarkoituksena on antaa käyttäjälle kuva koko alueen toiminnoista mittakaavasta ja etäisyyksistä. Koontiopaste

on monipuolinen opaste, missä näkyy alueen kartta, sijainti ja suunnat pääkohteisiin. On kuitenkin huomioitava, että opasteen sisällön liiallinen informaatio saattaa heikentää sen luettavuutta.

Koontiopasteen avulla käyttäjä voi tutkia alueen toimintoja ja suunnitella kuljettavan reitin. Koontiopasteet sijoitetaan usein risteys tai solmukohtiin liikenteeseen tai opastettavalle alueelle. Sijainnin on hyvä olla näkyvällä ja helposti saavutettavalla paikalla. (Helsingin kaupunki, 2021; Lahtinen, 2016, s. 60)

3.2 Alueopaste

Alueen keskeisimmille sijainneille sijoitetaan alueopaste, joka on pienempi kuin koontiopaste. Alueopaste näyttää lähiympäristön kartalla ja auttaa moniulotteisen tilan hahmottamisessa tarjoamalla yleiskatsauksen alueeseen. Reittiopasteiden ja sivukarttojen avulla voidaan selkeyttää haluttuja alueita tai toimintoja, kuten ajoreittejä, pysäköintialueita, julkisen liikenteen tietoja, yleisölle avoimia tilarajauksia tai nähtävyyksiä. Suuntaviivojen suunnittelun on sovittava yhteen alueen muiden tunnistus- ja suuntamerkkien kanssa. Kun kaikki nämä merkit noudattavat yhtenäistä linjaa, on yleisilme tunnistettava ja selkeä, ja vierailijat voivat liikkua helposti haluamillaan reiteillä. (Gibson, 2009, s. 52; Malén, 2019, s. 30)

Rakennustieto ohjeistaa alueopasteelle seuraavia määrittelyjä. Suuremmilla alueilla on hyvä olla pelastustiekartta sekä aluekartta, nämä voidaan yhdistää samaan aluekarttaan. Aluekartassa tulee olla merkittynä pysäköintialueet, kulkureitti kaikille sisäänkäynneille, esteetön reitti, kaikki alueen rakennukset ja ”Olet tässä” -sijainti kartalla. Karttaan on merkittävä pohjoisnuoli ja kartassa käytetyt merkinnät on selostettava karttaselosteessa. Kartan merkinnöissä on huomioitava, miltä etäisyydeltä karttaa on suunniteltu lukevan. Aluekartta sijoitetaan 1 000–1 900 mm:n korkeudelle riittävän hyvin valaistulle kulkureitin varrelle sijoittuvalla sijainnilla kovalle ja tasaiselle alustalle. (RT 98-11281, s. 6)

3.3 Suuntaopaste

Suuntaopasteilla tuetaan alueopasteilla valittuja reittejä. Ne antavat käyttäjille varmuuden oikeasta suunnasta ja mahdollisuuden tehdä vaihtoehtoisia reittivalintoja. Suuntaopasteiden avulla ohjataan alueen pääkohteisiin ja niitä sijoitetaan kulkureitin välittömään läheisyyteen helposti havaittavalle sijainnille siten, että ne ovat suojassa esimerkiksi lumen auraukselta. Suuntaopasteet muodostavat tienhakuohjelman kiertojärjestelmän, koska ne tarjoavat tarvittavat vihjeet, joita käyttäjät tarvitsevat pysyäkseen liikkeessä, kun he ovat tulleet tilaan. Opasteessa on usean eri kohteen nimi, suunta ja etäisyys ja ne sijoitetaan risteyskohtiin, joissa valitaan kuljettava suunta. Pidemmillä reitin osuuksilla voidaan käyttää nuoliopastetta ohjaamaan reitin kulussa. Suuntaopastekyllittyppi ohjaa jalankulkijoiden tai ajoneuvojen liikenteen pääsisäänkäyntien, tärkeimpien päätöspisteiden, määränpäiden ja poistumispisteiden välillä näyttämällä graafisia kehoitteita, typografiaa, symboleja opastepiktogrammeja ja nuolia. Piktogrammit (Pictogram Ideogram Communication) ovat selkeitä, mustalla taustalla olevia valkoisia piirroksuvia ja voivat korvata tai tukea tekstiä opasteissa. Suunnittelun tulee olla harmoniassa ympäröivän arkkitehtuurin kanssa, mutta myös suuntaviivojen on oltava ilmeisiä ja tunnistettavia. Viestin sisällön tulee olla yksinkertaista ja koordinoitua, jotta vierailijan on helppo navigoida alueella. Esteettömät reitit opastetaan kansainvälisellä pyörätuolisymbolilla. Hyvä valaistus on tärkeää. (Gibson, 2009, s. 50 – 51; Malén, 2019, s. 30, Rakennustieto, RT 98-11281, s. 7)

3.4 Ohjaava opaste ja vahvenne

Ohjaava opaste tukee koonti- ja alueopasteita valituilla reiteillä. Ohjaavat opasteet sijoitetaan opastetun reitin varrelle. Niissä kerrotaan kohde, suunta ja etäisyys. Vahvenne tukee ja ohjaa kulkijaa valitulla reitillä ja tarvittaessa sitä voidaan käyttää vaihtoehtoisen reitin opastamiseen.

Opasteet voivat olla pienikokoisia ja niissä voi olla kohteen tiedot symboleina, piktogrammeina tai teksteinä. Ohjaavat opasteet voivat olla myös näkövammaisen ihmisen liikkumista helpottavia opastavia materiaaleja kuten opastaattoja, koholla olevai listoja tai voimakasvärinen raita. Näkövammaisten ohjaavien opaste-elementtien tulee erottua

muusta pintamateriaalista värin sekä kohokuvion osalta. (Malén, 2019, s. 30; Helsingin kaupunki, 2021; Näkövammaisten liitto, n.d.)

3.5 Kohdeopaste

Kohdeopasteita voi olla monenlaisia. Kohdeopastetta voidaan käyttää nähtävyyksien opastamisessa, jolloin opasteessa kerrotaan kohteen historia, tausta ja tarina.

Sääntökyltti kuvaa mitä alueella saa ja/tai ei saa tehdä. Sääntökyltti voi olla monipuolisempi kyltti, missä kerrotaan säännöt kuvin tai tekstein, miten alueella tulee toimia. Joidenkin sääntelyviestien, erityisesti niiden, jotka kuvaavat ulostuloa rakennuksesta, on oltava lakien mukaisia. Koska koodit vaihtelevat lainkäyttöalueittain, on tärkeää tutustua paikallisiin määräyksiin, joita sovelletaan tarkasteltavana olevaan paikkaan. Kieltävien ja ohjeistavien kylttien ulkoasun tulee olla riittävän huomaamaton eikä heikentää oleskelukokemusta, silti riittävän suurina välittääkseen viestin tai varoitustiedot selkeästi. Opasteiden typografian ja sisällön tulee olla huoliteltu ja selkeä ilman, vierailija tuntee olonsa epätoivotuksi. Opastekylttien visuaalisen ilmeen ollessa yhtenevä ja hyvin integroitu muuttuvat ne olennaiseksi osaksi paikan kokonaiskokemusta. (Gibson, 2009, ss. 54–55)

3.6 Kadunnimikyltti

Kaupunki- ja puistoalueilla suunnistaessa kadunnimikyltit ovat tärkeä opastamisen väline alueella liikkumisessa. Kuntaliitto on julkaissut ohjeet koskien kunnan osoitejärjestelmän luomista. Kunta vastaa teiden ja katujen nimikilvet ylläpitämänsä osoitteiston mukaan. Kilpien ja opasteiden sijainnin määrittää Maankäyttö- ja Rakennuslaki. Kadunnimikyltin kokosuosituksena on 90 mm per tekstirivi, Suomessa kadunnimet merkitään yleensä suomeksi ja ruotsiksi. Kadunnimikyltti sijoitetaan ensisijaisesti kyseisen kadun puolelle rakennuksen kylkeen kiinnitettynä. (Malén, 2019, s. 30, 33; Kuntaliitto, 2006; Rakennustieto, RT 98-11281, ss. 14–15)

3.7 Esteettömät opasteet ja saavutettavuus

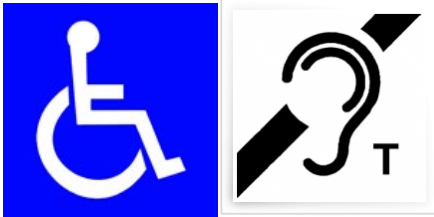
Saavutettavuusa opastuksessa kuvaa informaation saavutettavuutta eri aistien ja kanavien kautta. Esteetön opastaminen toteutuu, kun kaikille saavutettava opastus on selkeää ja keskeinen osa rakennettua ympäristöä ja toimivaa palveluketjua. (Malén, 2019, ss. 31–33)

Esteettömän ympäristön suunnittelussa opasteet tulee olla sijoitettuna siten, että niiden eteen jää vapaata tilaa seisomiseen sekä pyörätuolia varten. Opasteviittojen tekstien tulisi olla noin 1400-1600 mm korkeudella maasta ja koho-opasteiden korkeus tulee olla noin 1100 mm maasta. Opastetaulujen alaosan tulee olla selkeästi kepillä hahmotettava. (SuRaKu, kortti 5, 2008)

Ulkotiloissa voidaan käyttää huomio- ja ohjaavaa laattaa. Katetuilla sekä sulanapidettävillä ulkoalueilla, joilla lumen aurauksella ei ole kuluttavaa vaikutusta, suositellaan käytettävän kulkusuuntaan osoittavaa ohjaavaa laatotusta. Ohjaavassa laaatassa on määritelty olevan pitkittäiset enimmillään 5 mm korkeat kohokuviot. Huomiolaatassa on enintään 5 mm korkuiset kohonastat, jotka varoittavat mm. tasoeroista. Samaa varoittavaa huomiolaattaa ei pidä käyttää muussa tarkoituksessa, kuten koristeena väärinkäsitysten välttämiseksi.

Muita esteettömän opastuksen keinoja ovat tummuuskontrastien käyttö heikkonäköisille, tuntoon ja ääneen perustuva opastaminen palvelee sokeita käyttäjiä. Pyörätuolisymboli, ISA (International Symbol of Access) on kansainvälinen liikkumisesteinen symboli ja sillä voidaan merkitä esteetön reitti tai tila. Muita näkövammaisia auttavia opastamisen keinoja ovat mm. verkkosivuilta tarjottu ennakkotieto, sana- tai kohokartta, äänimajakat, pistekirjoitukset ja käsijohdeopasteet pistekirjoituksella. Kuulovammaisten avuksi on kehitetty mm. induktiosilmukka. Induktiosilmukka toimii siten, että muuttuva magneettikenttä indusoi kuulokojetta hyvin yksinkertaistettuna. Kuvassa 1. on nähtävillä sekä ISA-symbolin että induktiosilmukan kuvasymbolit. (Rakennustieto, RT 98-11281, s. 8; Kuuloliitto, 2021; Invalidiliitto, n.d.)

Kuva 1. ISA-symboli ja Induktiosilmukka symboli (Invalidiliitto, n.d.).

3.8 Opastuksen hierarkia

Kohteessa voi olla vain rajattu määrä opasteita, siten on mietittävä eri opastuskohteiden välistä hierarkiaa. Opastuksen kohdehierarkia tapahtuu arvottamalla kohteita tärkeysjärjestykseen eri kriteerien perusteella. Kriteeristön voi perustaa alue- tai tarvehierarkialähtöiseksi. Kullakin opasteella tulee olla tarkoituksenmukainen sisältö ja palvelutaso. Tärkeimmät kohteet opastetaan jo kauempaa. Kohdehierarkia voidaan määrittää myös reitin tai kohteen teemoittelun kautta, esimerkiksi historiaan ja kulttuuriin liittyvät kohteet. (Malén, 2019, s. 29; Helsingin kaupunki, 2021)

Lepaalla opastamisen hierarkiaa voidaan tarkastella usealta eri näkökulmalta. Hierarkian määrittelyn perusteeksi voidaan määrittää opasteiden kronologinen järjestys alueelle saavuttaessa. Alueelle saavutaan Hämeenlinnan suunnasta kantatie 57 Pälkäneen tieltä kääntyen Tyrvännöntielle ja sieltä Lepaantielle sekä veneellä venesataman kautta. Opastus voidaan aloittaa kantatie 57 varrelta Liikenne- ja Viestintäministeriön ohjeistamalla ruskealla liikennemerkillä, jolla opastetaan vapaa-ajan matkailukohteisiin ja -palveluihin. (Google Maps, n.d.; Discoverin Filand, n.d.; Liikenne- ja viestintäministeriö, 2007)

Kronologiseen järjestykseen perustavassa opastehierarkiassa hierarkia rakentuisi pääpiirteittäin näin: Lepaan alueelle saavuttaessa koontiopasteessa kuvataan alueella liikkumisen väyliä ja keskeisimpiä toimintoja. Pysäköintialueille, julkisen liikenteen pysäkeille ja venesatamaan sijoitetaan alueopasteet, joista selviää keskeiset alueen toiminnot ja etäisyydet eri kohteisiin. Suuntaopasteet auttavat alueen kulkemisen havainnoimisessa siten, että moottoriajoneuvoille opastetut väylät merkitään selkeästi ja kevyen liikenteen reiteille merkitään kulkusuunnat ja keskeisimmät välimatkat kohteisiin. Kohteeseen saavuttaessa kohdeopaste havainnollistaa kohteen tietoja ja mahdollisia käyttötarkoituksia.

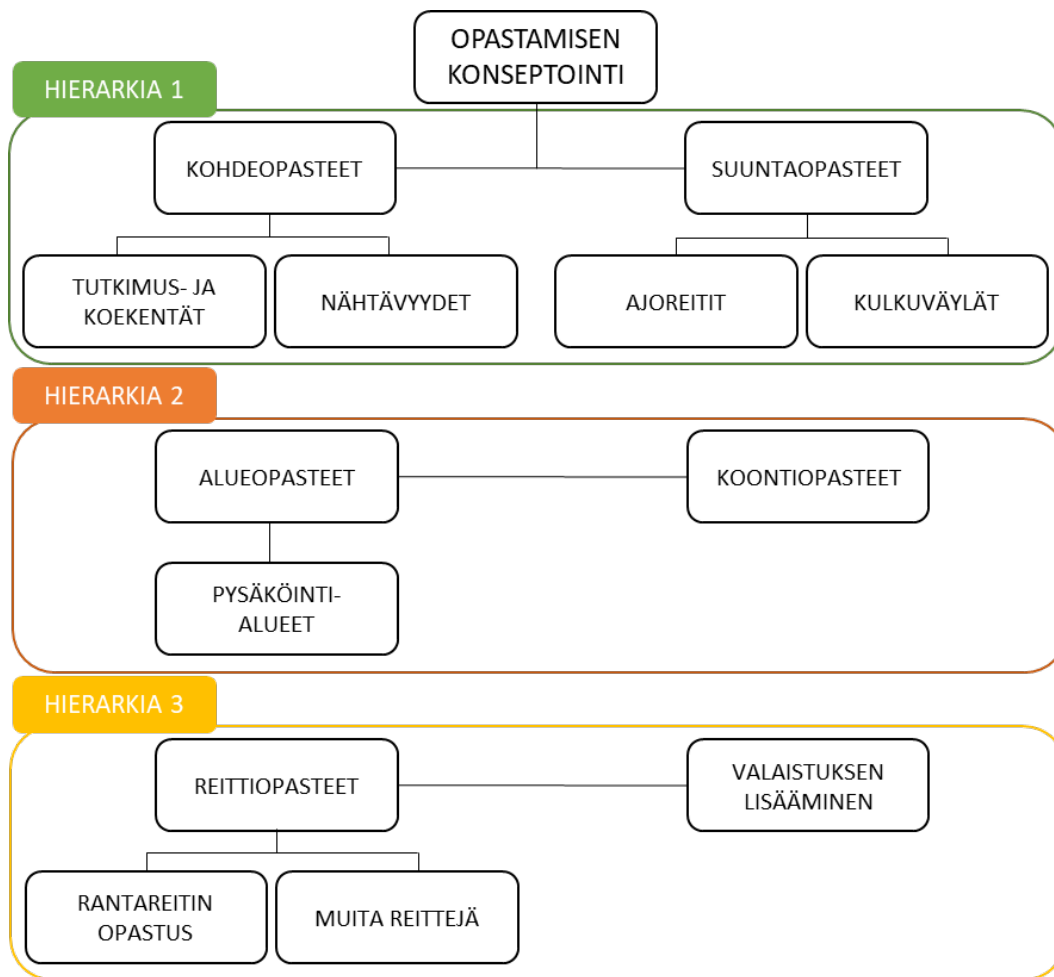
Vahventeet eli reittiopasteet tukevat kulkijoita valitulla reitillä ja mahdollistavat eri teemaisten reittikiertojen luomisen reittivalintaa ohjaavilla väri- tai symbolitunnisteilla.

Toinen tapa muodostaa hierarkia on arvottaa tarvelähtöisesti priorisoiden ylimmälle tasolle välitöntä toimintaa edellyttävät kohteet. Lepaan opastamisen konseptoinnissa käytettiin jälkimmäistä tapaa. Ensimmäisen hierarkian tasolle listattiin välitöntä toimintaa edellyttävien kohteiden määrittely ja niille soveltuvien opastetyyppien valinta. Kyseiset kohteet sijaitsevat Lepaan kampuspuiston alueella ja opasteet ohjaavat alueelle suuntautuvaa liikennettä, luovat yhtenäistä ilmettä kampukselle, tasalaatuistavat alueen pysyvää opastusta ja tukevat alueelle saapuvien kävijöiden käyttökokemuksia.

Hierarkian toiselle tasolle arvotettiin Lepaan yksikön laajemman alueen tarpeet, sisältäen koonti- ja alueopasteet, minkä tarkoituksena on ohjata alueelle saapuvia vieraita, helpottaa alueen toimintojen sijainteja, reittivaihtoehtoja sekä helpottaa alueella asiointia.

Kolmannella hierarkiatasolla, mikä voidaan olettaa toteutuvat seuraavan viiden vuoden sisällä, tehostetaan alueen sisäistä ohjausta esimerkiksi reittimerkkien avulla ja parannetaan alueen valaistusta opasteille ja tarvittaessa halutuille reiteille. Opastamisen konseptoinnin hierarkian tasot on kuvattu alla olevassa kuvassa 2. merkityksellisimpiä opastetyyppejä kuvaamalla.

Kuva 2. Lepaan opastamisen hierarkia.

3.9 Muita opastukseen kiinnitettäviä seikkoja

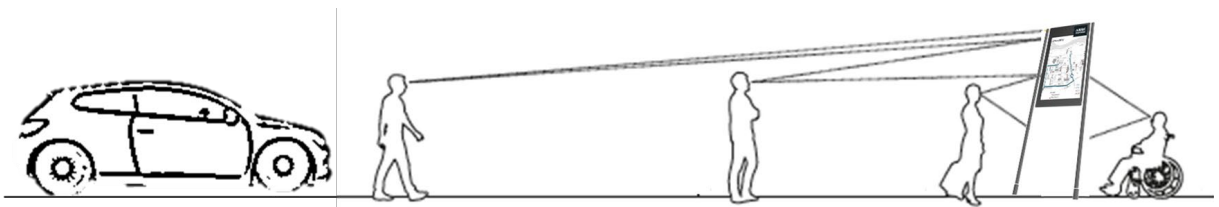
Puistoalueiden suunnittelussa tulee huomioida eri käyttäjäryhmät eripituisilla reittivalinnoilla sekä toiminnallisuuksien saavutettavuudella. Ympäristön laadun ja esteettömyyden tasoja voidaan parantaa erilaisilla suunnitteluratkaisuilla. Aistit auttavat ihmisiä voimaan hyvin. Aistien avulla voimme pyrkiä lievittämään stressiä ja rauhoittamaan mielempä. Luonnon äänet, tuoksut ja tunteukset kuten tuuli, auringonpaiste tai sade voivat auttaa keskittymään läsnäoloon. Reittisuunnittelussa voidaan hyödyntää puistoympäristön tarjoamia elämyksiä eri aisteille. Heikkonäköiset ja näkövammaiset voivat suunnistaa äänien kuten veden solinan tai tuoksujen avulla. Vahvat kontrastit kasvillisuudessa auttavat havainnoimaan ympäristöä. Voimakkaasti tuoksuvat kasvit tulisi sijoittaa erilliseen puiston osaan. Esteettömien kulkuväylien leveyden tulee olla vähintään 2300 mm koneellisesti puhdistettavilla alueilla ja muiden kulkuväylien leveyden tulee olla vähintään 1500 mm, jotta

avustaja tai opaskoira mahtuvat kulkemaan sujuvasti. Kasvillisuus ei saisi aiheuttaa häiritseviä näkö-, kulku- tai ylläpidon esteitä. Myrkyllisiä tai allergisoivia kasveja ei tulisi istuttaa suunniteltujen reittien varrelle. Opasteet tulee sijoittaa kohtisuoraa ajo- tai kulkusuuntaan nähden. Opasteet eivät saa olla näkemäesteinä ja niiden sijoittelussa tulee huomioida valaisimet, muut rakennusosat, kasvillisuus sekä lumi. Opasteiden kiinnittämiseen ja siinä käytettäviin materiaaleihin on annettu ohjeita RT- 0911281 ohjekortissa. Opasteiden tekstien kirjaisin tyyppiin ja tekstien kokosuositukseen ja käytettäviin väriyhdistelmiin on annettu ohjeet samassa ohjekortissa. (SuRaKu, kortti 5, 2008; Terve, 2021; Rakennustieto, RT 98-11281, s. 3, 8, 12, 14)

Opasteiden tunnistettava yleisilme mahdollistaa eri kohderyhmille suunnattujen opasteiden eri värisävyt. Ajoneuvoilla kulkevien opasteiden eri taustasävy erottaa kulkukuneuvoille ohjatut pysäköinti- ja kulkureitit kävelyreiteistä ja puistoalueista. Symbolit lisätynä värisävyyden helpottavat opasteiden havaitsemista. Autoilijoiden tekstin korkeuden tulee olla suurempi ja opasteiden sisältöjen riittävän selkeitä ja helposti hahmotettavia.

Opastesuunnittelussa on huomioitava välimatka ja kulkutapa, mistä opastetta luetaan, tätä hahmottamista tukee kuva 3.

Kuva 3. Havainnekuva opasteiden katseluetäisyyksistä ja sijoittelusta.

Opastekylttien käyttörajoituksia voi määrittellä visuaalisesti kolmeen eri tarkoitukseen; ajoneuvoille suunnatuille alueille, kävellen kulkeville sekä oleskelualueille. (Gibson, 2009, s. 57)

4 Suunnitteluprosessin kuvaus ja opastekonsepti

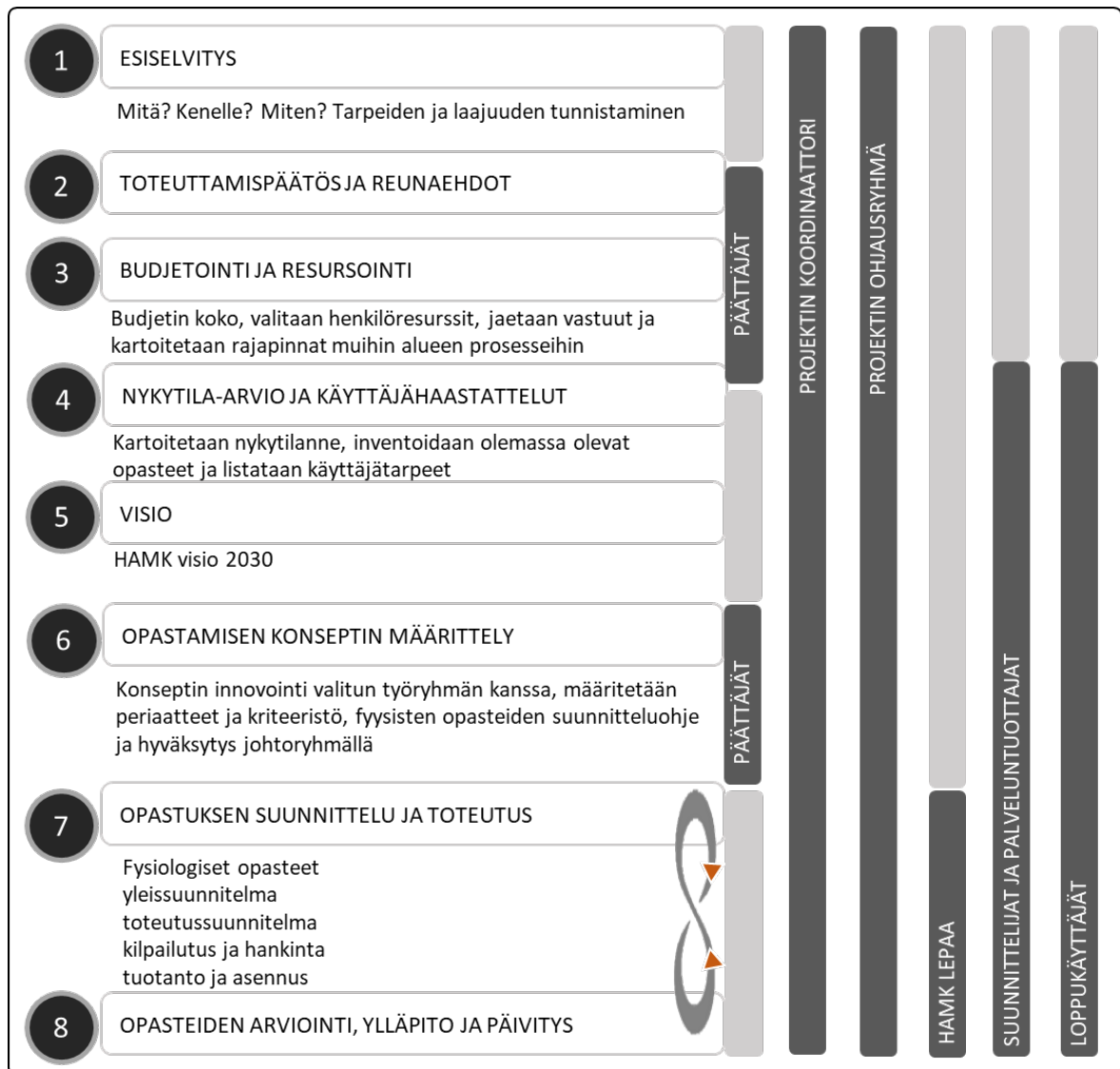
Opastamisella voidaan lisätä alueen viihtyisyyttä, vetovoimaa ja turvallisuutta. Opastuksen on tarkoitus helpottaa ympäristön hahmottamista ja parantaa palveluiden saavutettavuutta. Toimiva opastus vahvistaa positiivista mielikuvaa alueesta ja sen palveluista. Alueen opastamiskokonaisuuden tulee olla yhtenäinen ja koordinoitu, lisäksi sen avulla voidaan lisätä elämyksellisyyttä ja tavoitettavuutta. Kokonaisvaltainen opastekonsepti hyödyntää sekä perinteistä että moderneja teknologisia opastamisen ratkaisuja. (Malén, 2019, s. 21)

Opastussuunnitelman toteutuksessa ja ylläpidossa on hyvä ottaa huomioon seuraavat tekijät ja toimintamallit. Käydä koekävelyllä suunnitellulla opastusreitillä suunnitteluvaiheen aikana ja opastussuunnitelman toteuduttua. Vaikka teoriassa suunnitelmassa on pyritty huomioimaan monia eri tekijöitä niin ympäristöstä kuin käyttäjistä, voi potentiaalisten käyttäjien ja ensikertalaisten kanssa suoritellulla opastusreitillä kiertämisellä vielä nousta esiin käyttäjiä edelleen hämmentäviä alueita ja kiintopisteitä, mihin tarvitaan lisäopastusta. Opastusreitille tulisi tarjota karttoja ja esitteitä, kuten kohde-esittelyjä. Fyysiset paikan päällä olevat kartat tulisi sijoittaa reitin sisäänkäynneille, risteyskohtiin ja päätöspisteisiin. Vaikka yleinen tapa on suunnata kartat pohjoinen ylöspäin, kognitiiviset tutkimukset osoittavat, että kartat tulisi suunnata näkymää kohti. Lisäksi monien ihmisten mielestä suunnitelmanäkymiä on vaikea lukea, joten lintuperspektiivistä kuvatut kartat sekä aksonometriset näkymät ovat paljon parempia tila- ja reittitietojen välittämiseen. Opasteet tulisi sijoittaa suoraan tärkeille alueille numeroitujen tai muuten kartalla osoitettujen kohteiden kohdalle. (Calkins, 2012, s. 453)

Kasvillisuuden jatkuvat hoitotoimenpiteet ovat välttämättömiä, jotta maisema säilyy avoimena porttien ja sisäänkäyntien kohdilta. Samalla varmistetaan, että maamerkit kuten opasteet ja opastettu reitti säilyvät näkyvissä. On tärkeää, että alkuperäisessä istutussuunnitelmassa otetaan nämä näkemykset ja tarpeet huomioon, jotta tuleva opastus tai käyttäjien turvallisuus eivät ole ristiriidassa istutetun kasvillisuuden ja hyvinvoivan ekosysteemin kanssa. (Calkins, 2012, s. 453.)

Suunnitteluprosessikuvauksessa kuvataan kehittämisen tarpeet opastamisen kehittämisen prosessina. Prosessin keskeiset vaiheet on kuvattu kaaviomuotoisena alla kuvassa 4..

Kuva 4. Opastamisen kehittämisen prosessikuvaus (Málen muunnellen Kolehmainen, 2022).

4.1 Kehittämissuunnitelman tavoitteet

Opastussuunnitelman esiselvityksenä tarkasteltiin Lepaan kampuspuistoaluetta maastokäyntinä. Samalla kierroksella kampusalueen sisällä määriteltiin tutkimuksen keskeisten tunnistettujen ongelmien laajuus. Opinnäytetyö hankkeen alkaessa ilmeni, että Hämeen Ammattikorkeakoulun kampusmanageri Nea Saarinen suunnitteli Lepaan kampusalueen yleisopastuksen päivittämistä. Opinnäytetyön laajuus ja toteutus päätettiin liittää osaksi Lepaan yleisalueen opastuksen kehittämisprosessia, keskittäen opinnäytetyötä koskevat toimenpide-ehdotukset alkuperäiseen tarpeeseen kampuspuiston opastuksen kehittämisestä. Jotta kokonaisuudesta tulee kaikkia osapuolia palveleva, määritetään opinnäytetyön yhteydessä Lepaan yksikön kokonaisopastuksen kattava opastuskonsepti.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa opastamisen kehittämisprosessin avulla Lepaan alueelle opaskonsepti. Opaskonsepti luodaan tunnistamaan puisto-opastamisen ekosysteemi ja sen toimijat, sekä mallintaa toimintamalli uusien tai nykyisten opasteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Konseptin avulla luodaan määreet ja toimintamallit, miten jalkautettua konseptia ylläpidetään ja jatkokehitetään tulevaisuudessa. Konseptoinnin etuna on, ettei toimintamalli ole henkilösidonnainen, vaan kenen tahansa toteutettavissa asetetuoin reunaehdoin.

Suunnitelman toteuttamisen prosessi jatkuu päätöksenteolla ja päätöksen reunaehdoilla. Budjetoinnin ja resursoinnin kautta tarkastellaan tarttumapinnat muihin mahdollisiin Lepaan alueen prosesseihin, minkä kanssa puiston opastamissuunnitelmalla on yhteisiä rajapintoja. Tästä prosessi etenee nykytilan kartoituksella, vision kirkastamisella ja opastamisen konseptin määrittelyllä. Konseptoinnin jälkeen suunnittelun ja toteutuksen kautta mahdollistetaan opastuksen arviointi, konseptoinnin jatkuvuus ylläpidon ja konseptipäivitysten jaksottamisella.

Lepaan kampuspuiston opastekonsepti ja opastussuunnitelma tehdään, jotta kampuspuiston opastus voidaan aloittaa nimenomaan kampuspuiston puolelta, johon määrärahat on nyt kohdistettu ja suurin tarve on oppimisympäristön ja vierailijoiden näkökulmasta. Opastamisen konseptoinnilla voidaan vaikuttaa Lepaan arvopuiston kokonaisilmeeseen opasteiden yhtenäisellä yleisilmeellä, tasapainoisella ja tasalaatuisella visuaalisesti yhtenevällä opaskokonaisuudella tukien kampuksen haluttua ilmettä ja vastaten GFA auditoinnissa tunnistettujen puutteiden korjaamiseen.

4.2 Nykytila ja tausta

Lepaan kampuspuiston arvoiksi on määritelty HAMK:in puutarhatalouden ja rakennetun ympäristön opettajien toimesta keväällä 2017 kolme pääkohtaa. Näistä ensimmäinen on kulttuuriympäristöperintö, mikä käsittää alueen rakennukset, kasvilajiston sekä arboretumin. Toinen arvo on avoimuus, vuorovaikutteisuus, osallistavuus kaikelta toimintatavaltaan. Kolmas arvo on dynaamisuus, mikä mahdollistaa uuden ja aktiivisen toiminnan sekä tuo joustavuutta ja vahvistaa edelläkävijyyttä. (HAMK, 2019, s. 5)

Lepaan kampuspuiston muonimuotoisuus puukujanteineen on kehittynyt ajan saatossa. Kartanon aikakaudella omistajien kiinnostus kasvilajistoon ja puiden istuttamiseen edesauttoivat arboretum statuksen saamista puistoalueelle. Alueella on muun muassa pitkä historia perhoslajitutkimuksesta ja suuren lajimäärän mahdollistajana on ollut kasvilajiston monipuolisuus sekä luonnon monimuotoisuuden säilyminen Vahopään luonnonsuojelualueella. (GFA, 2020, ss. 27–28)

Lepaan kampuspuiston yleisiä käyttäjäryhmiä ovat Hämeen ammattikorkeakoulun, Hämeen ammatti-instituutin henkilökunta ja opiskelijat, Biotalouden tutkimusyksikön rakennettu ympäristö-tutkimusryhmä, puutarha- ja viheralan ammattilaiset, Lepaan kartanossa majoittuvat vieraat, Lepaa Pay and play- golfkentän käyttäjät, Lepaan viinitilan vieraat, venesataman kautta saapuvat matkailijat ja muut matkailijat. (Hamk, Lepaa, n.d.)

Green Flag Award® -palkintojärjestelmä auttaa tunnistamaan ja palkitsemaan hyvin hoidettuja puisto- ja viheralueita verraten eri alueita benchmark-tyyppisesti keskenään muodostetun arvostelumittariston mukaan. Jokaisen GFA palkinnon hakijan tulee osoittaa aktiivinen hoitosuunnitelmansa 27 kriteerin arviointiasteikon perusteella.

GFA vuoden 2020 tuomariauditoinnissa kirjattiin kunnossapidon kehityssuunnitelmaan seuraavia opastukseen liittyviä suosituksia. Terveys, hyvinvointi ja turvallisuus asiakokonaisuuteen liittyvinä huomioina kehoitettiin lisäämään alueen vierailijoille opastetaulut, mistä käy ilmi mm. kameravalvontaan, ensiapuun, evakointitilanteisiin ja yleisten wc-tilojen sijaintiin liittyvä opastus. Viihtyisyys ja käytettävyys asiakokonaisuudessa suosituksiksi kirjattiin opastekylttien kehittäminen etenkin alueen sisääntulo huomioiden. Alueen koontiopasteen kuva 5. toivottiin olevan nykyistä informatiivisempi. Markkinoinnin ja viestinnän näkökulmasta toivottiin opastetauluihin ajantasainen tiedote alueen tapahtumista. (GFA, 2020, s. 1, 3, 4, 6)

Kuva 5. Lepaan opastetaulu.

4.3 Lepaan kampuspuiston esiselvitys

Lepaan kampusalueelle johtaa kaksi eri reittiä Tyrvännöntieltä. Alueopasteet sijaitsevat näiden reittien varrella. Kolmas reitti alueelle on vesiteitse laivalaiturin kautta, siellä on alueopaste sekä ilmoitustaulu. Lepaan kampusalueen kunnossa- ja puhtaanapidosta vastaa HAMK:n Kiinteistöpalvelut (KIPI). Opasteiden kunnostus ja ylläpito kuuluvat hallinnollisesti infran piiriin. Alueelle asetetussa toimenpideaikataulussa vuosille 2020–2022 on määritelty Lepaan kampuspuiston alueen yhtenäiset opasteet sekä pysyvät ja vaihtuvat kyltit koealueille ja budjetti toteutuksille vuosille 2020, 2021 ja 2022. (HAMK, 2019, ss. 21–24, 40–41)

Lepaan alueen opastaminen on todennettu puutteelliseksi, tai vähintään korjaustoimenpiteitä vaativaksi oppilaitokselle myönnetyn Green Flag Award- sertifikaatin vuoden 2020 auditointikierroksen poikkeamana. GFA Sertifikaatilla on lukuisia arviointikriteereita, kuten viihtyisyys ja käytettävyyys, kunnossapito ja puhtaanapito, ympäristövaikutusten hallinta, luonnon monimuotoisuus, maisema ja kulttuuriperintö, markkinointi ja viestintä sekä kunnossapidon kehittäminen. Muita esillenostettavia teemoja ovat muun muassa saavutettavuus, esteettömyys, osallisuus ja yhteisöllisyys. (GFA, 2016, s. 11; Viherympäristöliitto, 2021)

Poikkeamina tarkoitetuilla opasteilla tarkoitetaan mm. kampusalueen yleisopastamisen, tutkimuskenttien opastamisen sekä mahdollisten uusien kulkureittien opastamisen

kehittämistä. Kehittämisessä tulee huomioida eri käyttäjäryhmät ja heitä palvelevat tarpeet yhtä lailla kuin erityyppiset opastapaikat ja tarpeet. (GFA arviointi, 2021, s. 1, 3, 4; HAMK, 2019, s. 41)

4.4 Sidosryhmien osallistaminen

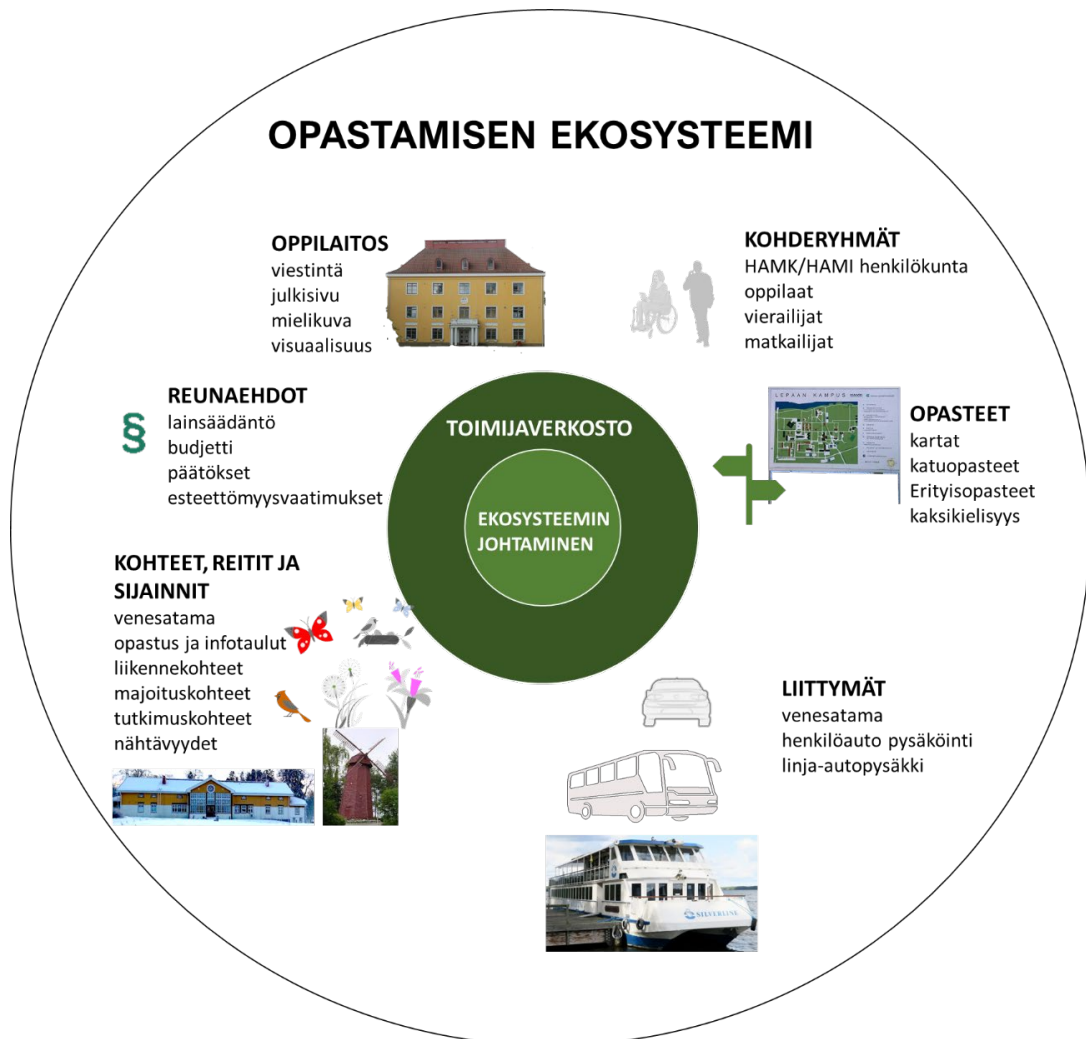
Lepaan kampusalueen opastamisen kehityssuunnitelman sidosryhmän edustajina toimivat Hämeen Ammattikorkeakoulun Lepaan yksikön rakennetun ympäristön lehtori Sari Suomalainen, Lepaan yksikön puistopuutarhuri Anne Asumaniemi sekä kaikkien HAMK:n kampusten kampusmanageri Nea Saarinen. Yhteisen kokonaisvaltaisen suunnitelman, mikä sisältää Lepaan kampuspuiston opastamisen lisäksi Lepaan HAMK:n muiden alueiden opastamisen kehittämissuunnitelman kehittämiseen katsottiin riittävän ydinryhmän tiivis työskentely sekä tarvittaessa muiden sidosryhmien osallistaminen. Suunnittelun edetessä rakennepiirroksiin, opasteiden suunnitteluun, budjetointiin ja lopulta toteutukseen kilpailutetaan hankkeeseen yhteistyökumppani ja osallistetaan heidän yhteyshenkilönsä mukaan hankkeeseen.

4.5 Toteuttamispäätös ja reunaehdot

Opastamisen kehitystyö alkoi HAMK:n ja Lepaan yksikön edustajien opastustarpeiden tunnistamisella. Suunnitteluprosessin alkaessa tunnistettiin oleelliset toimijat ja otettiin heidät heti projektin edetessä kehittämiseen mukaan. Sisäisen viestinnän ja tiedonkulun avulla selvitettiin laajempi yhteisprojekti HAMK:n koko Lepaan alueen yleisopastuksen parantamisesta ja näin sidosryhmät päivitettiin koskemaan tiiviimpää sidosryhmää (tarkempi esittely luvussa 3.)

Opastussuunnitelman johtamiseen käytetään opastamisen ekosysteemikuvausta kuva 6. Ekosysteemijohtamisessa huomioidaan kampuksen toivoma visuaalinen ilme, kampuspuiston kohderyhmät nyt ja tulevaisuudessa, opastetyypit, kulkureitit ja alueen liikenteen ohjaus, opastuksen kannalta historialliset kohteet ja yleisimmin vierailut nähtävyydet, suunnitelman reunaehdot, kuten toteutuksen budjetti, lait ja säädökset ja esteettömyyden huomioiminen. (Malén, 2019, ss. 10–12)

Kuva 6. Opastamisen ekosysteemikuvaus (Málen muunnellen Kolehmainen, 2022).

4.6 Nykytilan arviointi

Lepaan kampusalueen opastussuunnitelman suunnitteluprosessiin annettu budjetti on kaksiosainen; HAMK Lepaan yksikön puistoalueen opastuksen parantamiseen ennakoitu budjetti. Lisäksi HAMK Lepaan kokonaisalueen yleisopastuksen parantamiseen varattu budjetti. Implementointivaiheessa valitaan kilpailutettavien yritysten joukosta yhteistyökumppani, joka vastaa opasteiden rakennekuvista, toteutuksista ja asennuksista. Projektin yhtenä keskeisenä tavoitteena on luoda konsepti, missä suunnittelu, toteutus, ylläpito ja jatkokehitys mahdollistetaan ilman, että ne ovat henkilö- tai yrityssidonnaisia.

Lepaan kampusalue toimii oppimisympäristönä HAMK:n ja Hami:n oppilaille sekä Biotalous tutkimusyksikön rakennettu ympäristö -tutkimusryhmä, joka keskittyy ajankohtaisiin sosiaalisen, kasvullisen ja rakennetun ympäristön rajapinnoilta nouseviin kehityshaasteisiin. (HAMK, n.d.)

Oppimisympäristö voidaan määrittää paikaksi tai yhteisöksi, jossa ihmisillä on käytössään resursseja, joita hyödyntämällä he voivat oppia ymmärtämään erilaisia asioita ja kehittämään mielekkäitä ratkaisuja tunnistettuihin ongelmiin. Opetushallitus määrittelee oppimisympäristön fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuudeksi, jossa oppimista ja opetusta tapahtuu. (Savander, C., Lindfors, J., Lankinen, P. ja Lintula, L. (2013), s. 14) Kehittyvät oppimisympäristöt -julkaisussa kuvataan, kuinka hyvän oppimisympäristön ominaisuutena on fyysinen ulottuvuus ja teknologia yhdistettynä siten, että ne luovat mahdollisuuden kehittää oppimisympäristön psyykkistä ja sosiaalista ulottuvuutta, mitkä ovat merkityksellisiä oppimisen kannalta. Lepaalla opiskelijoita saapuu hyvin erilaisista lähtökohdista ja monipuolinen, käytäntöä kuvaava ja havainnollistava oppimisympäristö edesauttaa varsin erilaisten opiskelijoiden oppimista ja metakognitiivisten taitojen kehittymistä. Metakognitio tarkoittaa yksilön kykyä tiedostaa, valvoa ja säädellä ajattelunsa toiminta, sitä miten ihminen käsittelee saamaansa tietoa ja tehostaa kriittistä ajattelua ja ongelmanratkaisukykyä. Lepaan oppimisympäristö on monipuolinen ja luo vahvan pohjan tämänkaltaiseen oppimiseen. (Savander, 2013, s. 17; Peda, n.d.)

Oppimisympäristönä toimiva, historiallinen Lepaan kampuspuisto sisältää useita puiston osia, kuten rantapuiston, sydänpuiston ja barokkipuiston. Lepaan kampuspuisto on epätyypillinen puisto- tai viheralue oppimisympäristönsä vuoksi, puistolla tulee olla mahdollisuus nopeisiin päätöksiin kasvien sijoitteluun ja oppimistilanteiden luomiseen, toimien kuitenkin hallitusti ja yhtenäisen konseptin mukaisesti. Puisto on jaoteltu osioihin, joille on määritelty omat luonnehdinnat ja kyseisellä alueella suoritettavat toimien on noudatettava kyseisen puiston osan luonnetta mukaillen.

Lepaan kampuspuisto vaatii jatkuvaa ylläpitoa ja toimintojen kehittämistä, ja alueelle on tehty lukuisia opinnäytetöitä eri aihealueittain. Muutama esimerkki alueelle tehdyistä opinnäytetöistä. Kati Jukarainen koosti vuonna 2014 Lepaan puiston kehittämiskonseptin, missä tarkastellaan puistoa kokonaisuutena, eri tyyppisine alueine tavoitteena luoda

yhtenäiset toimintamallit opetusympäristönä toimivaan historialliseen puistoon. Saara Parkkamäki keskittyi 2019 tekemässään opinnäytetyössä Luonnonmukainen rakennettu ympäristö – Case Lepaan kampuspuisto ekologisesti kestävien luonnon monimuotoisuutta lisäävien vaihtoehtojen lisäämistä ja soveltamista Lepaan rantapuiston hoito- ja kehityssuunnitelmaan. Samuli Stam jatkoi Kati Jukaraisen aloittamaa Lepaan kampuspuiston aluejaon työstämistä opinnäytetyössään Omaisuudenhallintajärjestelmä Trimble Locus Cloud Lepaan kampuspuistossa. Tavoitteena oli kehittää toimivia tietojenkirjaamissääntöjä ja luoda rekisterirakenne Lepaalle hankittua kyseistä omaisuudenhallintajärjestelmää varten. (Jukarainen, 2014, ss. 7, 67–69; Parkkamäki, 2019, s. 2; Stam, 2021, s. 1)

Tämänhetkinen opastus, nähtävänä kuvassa 7. ei ole koordinoitua, ajan saatossa on lisätty opasteita eri kokoisina, eri fonteilla, erilaisin ulkoasuin ja GFA vuoden 2020 auditoinnissa on opastuksen todettu olleen muun muassa riittämätöntä. (GFA, 2020, s. 1, 3, 4, 6)

Kuva 7. Kuvia Lepaalla päivitettävistä opasteista.

4.7 HAMK Visio 2030

Hämeen ammattikorkeakoulu on julkaissut HAMK 2030 Vision ja strategian: Innostavin ja työelämälähtöisin. Strategiassa kuvataan muun muassa näin: ”HAMK on soveltavan tutkimuksen ja työelämää uudistavan osaamisen korkeakoulu. Se on rohkea ja luova

uudistaja, vaikuttava toimija ja tuloksen tekijä. HAMK on yhteiskunnalle tärkeä sekä toiminta-alueensa kehittymisen kärki.” HAMK tulevaisuuden tavoitteena on olla kansainvälinen, aktiivinen ja moderni korkeakoulu yhteisö ja kiinteistöjen osalta tavoitteeksi on määritelty seuraava: ”Kiinteistömme ovat tehokkaassa ja tarkoituksenmukaisessa käytössä.” Tätä tavoitetta tukien opastuksen johdonmukaisuus, ajattomuus ja kansainvälisyys (kieli) nousevat merkittäviksi toimintaa ohjaaviksi tekijöiksi. Visiossa 2030 kuvataan, kuinka kuinka osaaminen, tieto, kansainvälisyys ja yrittäjyys kietoutuvat yhteen ja luovat uuden, merkittävän ja vaikuttavan korkeakoulun. HAMK on kansainvälisesti ja kansallisesti verkostoitunut, kumppanuuteen sitoutunut korkeakoulu. (HAMK 2030, n.d.)

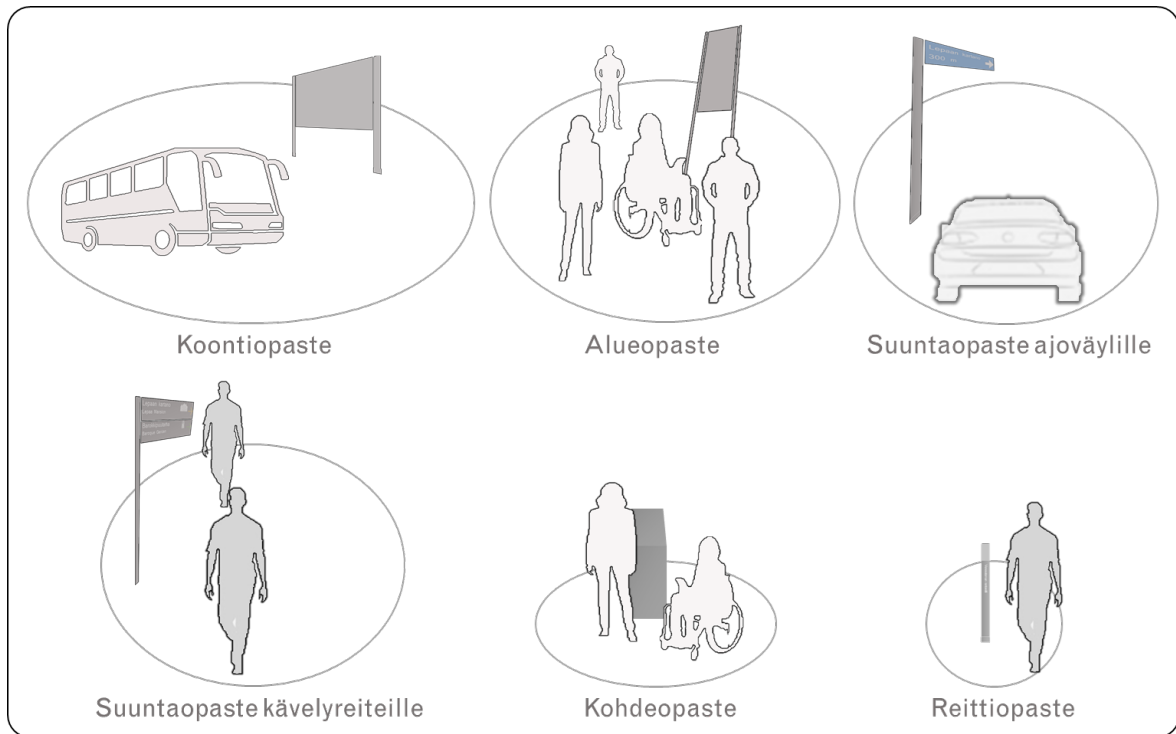
4.8 Opastamisen konseptointi ja suunnitteluprosessi

Konseptoinnilla tarkoitetaan suunnitteluprosessia, jossa keskitytään määrittelyyn, esisuunnitteluun ja arviointiin. Konseptointi on osa toteutusprosessia jalostaen ideaa osaksi tuotemäärittelyä. Konseptia voidaan kuvata kirjalliseksi kuvaukseksi, visuaaliseksi esitykseksi tai uutta tuotetta havainnollistavaksi malliksi. Konseptin määrittämisellä pyritään yksilöimään tuotteen tai palvelun ominaisuudet selkeästi ja ymmärrettävästi. Opastekonseptin tavoite on palvella loppukäyttäjää nykyaikaisin menetelmin vuorovaikutteisesti, elämyksellisesti ja esteettömästi. Opastekonseptin määrittämisvaiheessa tunnistetaan ja sitoudutaan valittuihin normeihin opastettavista reiteistä, kohteista ja luodaan konseptia yhdessä valitun työryhmän kanssa. Olemassa oleva opastus huomioidaan tietyin reunaehdoin ja tarvittaessa mietitään sitä tukevia ratkaisuja. Osana opastekonseptia suunnitellaan ja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan opastejärjestelmä sisältäen opasteiden opastetyyppi-, sijainti-, sisältötyypit, mitkä ovat nähtävillä kuvissa 8. ja 9. Konseptoinnissa ohjeistetaan graafiset määritteet, kuten suunnittelu, jossa asetetaan opasteiden ulkoasu, materiaalivalinnat, värit, fontit, symbolit ja piktogrammit sekä mahdolliset yhteystiedot kontakteineen. (Keinonen, Jääskö, 2004, s. 57; Malén, 2019, s. 24, 27).

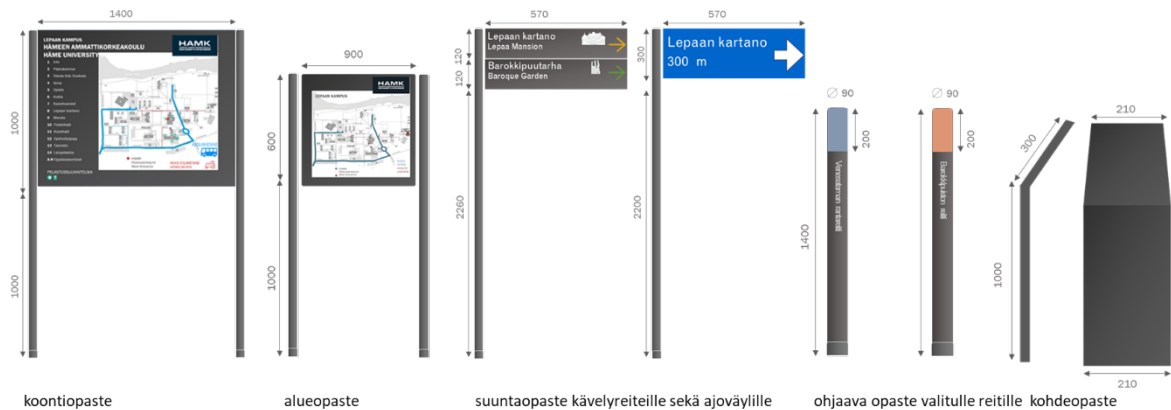
Tavoitteena on kehittää opastamisen konsepti. Tässä opinnäytetyössä keskitytään luomaan Lepaan kampuspuistoon yhtenäinen, alueen luonnetta ja kokonaisuutta tukeva opastuskonsepti. Ensimmäisessä vaiheessa määritetään kampuspuiston kriittisimmäksi

todennetut opasteet, niiden tyypit, määrät ja keskeisimmät sisällöt. Tämän jälkeen laaditaan implementointisuunnitelma toteutuksen ensimmäiseen vaiheeseen.

Kuva 8. Havainnekuva eri opastetyypeistä.

Kuva 9. Havainnekuva eri opasteet kuvattuna.

4.9 Opastuksen implementointisuunnitelma

Lepaan kampuksen opastamisen implementointisuunnitelmaa ohjaa opastamisen suunnitteluprosessissa määritellyt toimenpiteet ja priorisointijärjestys. Opastamisen implementoinnin tavoitteena on luoda ja määrittää toimintatapa jalkauttaa uusi opastuskonsepti Hämeen ammattikorkeakoulun Lepaan yksikköön. Onnistuneen

implementoinnin määritelmäksi voidaan määrittää opastuskonseptin toimintamallin saattamista osaksi Lepaan yksikön käytännön toimintaa. Konseptin määrittäminen tulee noudattaa käytännössä aktiivisesti organisaatiossa vallitsevan kehittämismallin mukaisesti ja edelleen kehittää konseptia tulevia tunnistettavia tarpeita ja mahdollisia korjaustoimenpiteitä huomioiden. Implementointisuunnitelman haasteena ja epävarmuustekijänä voidaan olettaa olevan muutosprosessin esiintuomat haasteet. Anna-Kaisa Arvo kuvaa Pro gradu -tutkielmassaan Konseptisuunnittelu strategian implementoinnin välineenä, kuinka onnistunut konseptisuunnittelu vaatii onnistuneen palvelukonseptin luomisen. Tutkielmassa Arvo kuvaa, kuinka palvelukonseptissa tulee yhdistää asiakkaan tarpeet yrityksen strategisten päämäärien kanssa. Strategian implementoinnissa viestinnällä on suuri merkitys, johdon tulee tiedottaa strategia jokaiselle työntekijälle. Samanteemaista ajattelumallia implementoinnin onnistumisesta ja sen haasteista kuvaa konsultointi ja valmennusyritys Idealouhoksen toinen perustaja Tarja Munther Kuusi askelta onnistuneeseen muutokseen-blogissaan. Hän listaa implementoinnin sujuvan käyttöönottamisen edellyttävän jokaisen asiaan liittyvän työntekijän noudattavan yhteisesti sovittuja konseptin mukaisia toimintamalleja. Asteikko noudattelee suunnitteluprosessin mukaista rakennetta ja keskeiseksi onnistumisen mittariksi nostetaan johdon sitoutuminen ja mahdollisuudet varmistaa tarvittavat resurssit tekemisen varmistamiseksi. (Arvo, 2019; Idealouhos, 2021) Näitä ennalta tunnistettuja tavoitteita ja haasteita tukee HAMK:n strategia 2030, jossa kuvataan osaamisen johtamisesta ja kehittämisestä seuraavaa:

” Määrätietoinen osaamisen kehittäminen mahdollistaa uusien, entistä haastavampien strategisten tavoitteiden asettamisen. Edistyneet korkeakoulun toimintatavat varmistavat hamkilaisen osaamisen ajantasaisuuden ja kilpailukykyisen laadun. Tavoitteenamme on hamkilaisen tulevaisuuteen suuntautuneen osaamispääoman jatkuva kasvattaminen” (HAMK, 2030).

Opastuksen implementointi etenee suunnitelmien, budjetoinnin varmentumisen ja valitun yhteistyökumppanin valinnan jälkeen kolmeen eri hierarkiaan.

Ensimmäisen hierarkian vaiheessa priorisoidaan merkityksellisimmiksi määritellyt opastustarpeet ja kilpailutetaan kyseisten opasteiden suunnittelu, toimitus ja asennus. Tämän vaiheen toteutuksen tavoite on toteutua kevään ja kesän 2022 aikana. Ensimmäisen

hierarkian opasteet ovat kuvattuna luvussa 3.8 opastuksen hierarkia. Tämä opinnäytetyö kattaa hierarkiatasojen määrittämisen, ensimmäisen hierarkian tunnistetut opastustarpeet, sekä jatkoehdotukset seuraaviin vaiheisiin.

Hierarkian toisessa vaiheessa opastamisen muutokset ulotetaan Lepaan ympäristöön lisäten selkeyttä alueelle saapumiseen ja alueella liikkumiseen. Tämän vaiheen suunnittelusta, budjetoinnista ja toteutuksesta vastaa HAMK:n organisaation asiasta vastaavat henkilöt tai työryhmät.

Hierarkian kolmas vaihe sisältää alustavia opastekonseptin tunnistettuja kehityskohteita. Tähän ja mahdollisiin seuraavien vaiheiden implementointiin on tarkasteltava jo toteutettua opastekonseptia, tunnistettuja muutos- ja kehitystarpeita sekä tarkasteltava vallitseva priorisointi senhetkisen tilanteen tarpeet tyydyttävällä tavalla.

Konseptin tarkoituksena on luoda toimintamalli, jatkokehittämiseen luodut valmiudet ja ilmeeltään yhtenäistä ilmettä noudattavaan ja tunnistettuja palvelutarpeita palvelemaan kokonaisuuteen.

Konseptilla luodaan valmiudet visuaalisesti ja toimintatavoilta yhtenäiseen palvelumalliin, millä varmistetaan halutun yhtenäisen opaskokonaisuuden säilyminen opasmuutoksista tai henkilöstömuutoksista riippumatta.

4.10 Opasteiden arviointi, ylläpito ja päivitys

Suoritetun ensimmäisen vaiheen opastusimplementoinnin jälkeen maastossa tulee suorittaa opasteiden arviointi. Kuinka hyvin Lepaan kampuspuistoon lisätyt opasteet palvelevat niitä tarpeita, mitä varten ne on maastoon lisätty? Onko toteutettu visuaalinen tyyli halutun kaltainen? Onko opasteiden materiaali toimiva? Onko koko, väri ja tyyli toivotunlainen? Miten kohdeopasteiden vaihdettavat materiaalit toimivat sääolosuhteissa? Millaisia käyttäjäkokemuksia kampuspuiston kävijöillä on alueen navigoinnista opasteiden avulla? Opasteiden päivitysten ja lisäysten yhteydessä tilaaja löytää konseptista eri opasteet ja niiden käyttötarkoitukset, materiaali ja rakennetiedot, graafiset määritykset sekä aiemman opastetoimittajan tiedot.

Uusien opastetyyppien tai opastetyyppien päivitysten yhteydessä kunkin opastetyypin tiedot lisätään olemassa olevaan konseptiin. Konsepti on toiminnassa pysyvä muuttuva opas, mitä kehitetään ja ylläpidetään voimassa olevien määritteiden mukaan.

5 Johtopäätökset

Lepaan kampusalueen opastamisen kehittämissuunnitelman toteuttamisen taustalla on GFA vuoden 2020 auditoinnissa ilmenneet poikkeamat. Suunnitteluprosessin edetessä tarkasteltiin koko Lepaan alueen opastusta kokonaisuutena ja todettiin tarve laajemmalle opasteiden päivittämiselle. GFA auditoinnissa todennettuihin poikkeamiin on tavoite olla ratkaisuehdotukset vuoden 2022 kesän auditointiin mennessä. Laajempi opastekokonaisuuden päivittäminen on tarkoitus porrastaa useammalle vuodelle.

Opastamisen kehitystarpeet on arvioitu tärkeysjärjestyksessä kolmeen eri hierarkiaan ja tässä opinnäytetyössä tärkein tavoite on ollut kartoittaa tarvittavat opasteet ja opastetyypit ensimmäisen hierarkian toteutukseen. Lepaan opastamissuunnitelmassa käsitellään koko Lepaan aluetta kokonaisuutena ja määritellään opastetyypit, summittainen paikkasuunnitelma sekä toteuttamisen jaksotus hierarkiamallia hyödyntäen muutaman vuoden aikavälille.

Opastussuunnitelmaprojektin edetessä vahvistui tunnistettu tarve yhtenäisen opastekokonaisuuden määrittämiseksi. Tunnistetuista puutteista johtuen voidaan opastamisen kartoituksen ja GFA auditointien poikkeamien perusteella tehdä päätelmä, ettei Lepaan kampuspuiston opastamisen nykytila ole riittävällä tasolla. Parannusehdotuksena tähän opasteiden päivityksessä tulee kiinnittää erityistä huomiota alueella kulkemisen ohjaukseen, opasteiden visuaaliseen ulkoasuun ja sisältöjen yhteneväisyyteen. Opasteiden asennussuunnitelmassa ja asennusvaiheessa tulee kiinnittää huomioita ylläpito- ja kunnostustoimenpiteisiin, kuten nurmialueiden ja lumitöiden vaatimiin huoltotoimenpiteisiin. Kartoituksen johtopäätöksenä todettiin, koska nykyinen kulunohjauksen taso ole ei ollut riittävä, on maisema kulunut vääristä paikoista. Korjausehdotuksena tähän tulee alueen liikenne ja liikkuminen ohjata halutuille reiteille

halutuilla kulkutavoilla. Näiden tarpeiden lisäksi esteettömän kulun huomioimiseen on syytä kiinnittää huomiota esimerkiksi opasteiden sijoittelussa, reittivalinnoissa ja opasteiden kontrasteissa.

Kehittämissuunnitelmassa suoritettujen kartoituksen johtopäätöksenä todettiin HAMK Bion tutkimusyksikön tutkimuskenttien tiedottamisen olevan epäselvää ja hankala ylläpitää tutkimusten päivittyessä. Näihin tunnistettuihin ongelmiin tarjotaan ratkaisuna kohdeopasteet, joiden koko ja ulkomuoto soveltuvat lähellä luettavan sisällön esitykseen. Opasteissa on käytännöllinen, helpposa koossa (A4) ylläpidettävä aineisto ja taittoaineistolle määritetään valmis pohja, mihin voi lisätä päivittyvän sisällön. Itse tuloste saadaan tuotettua ulkotilan vaativia olosuhteita sietävälle materiaalille, kuten vaihtoehdoksi nousseelle magneettivuodalle. Materiaali mahdollistaa halutun visuaalisen ulkoasun sävyjä, tekstiä, kuvia ja vaihdettavuutta palvellen.

HAMK on asettanut strategia 2030 yhdeksi keskeisistä tavoitteista kansainvälisyyden. Tämä tavoite tulee huomioida kampuspuiston opastesuunnittelussa ja sen ylläpidossa.

Johtopäätöksenä ehdotetaan vähintään osan opasteista olevan kaksikielisiä (suomi, englanti) sekä mahdollisesti sisältävän piktogrammeja, graafisia kuvannollisia merkkejä ilman tekstiä.

Suunnitteluprosessin johtopäätöksenä todettiin, ettei HAMK:lla ole määritettyä opastamisen konseptia. Tämä näkyy eri näköisinä, kokoisina ja eri ratkaisuilla toteutettuina opasteina. Opastetarpeen ilmaantuessa voidaan olettaa, että uusien opasteiden täydennykset ovat suoritettu sen hetkisen tarpeen ja määreiden mukaan. Parannusehdotuksena yksittäisten, toisistaan eroavien opasteiden päivittämiseen ehdotetaan Lepaan yksikön opastekonseptin käyttöönottoa. Opastekonseptissa kuvataan opastamisen periaatteet, opastetyypit ja niiden käyttötarkoitukset, sijoitussuunnitelma, graafinen ohjeisto, sisältösuunnittelu ja muotoilu, ylläpito sekä yhteystiedot. Konseptoinnilla vältetään henkilösidonnaisilta, toisistaan poikkeavilta yksittäisiltä opastetilauksilta, minkä lopputulemana on lukuisia erilaisia yhteensopimattomia opasteita. Konseptin käyttöönoton yleisesti tunnistettuja kriittisiä kohtia ovat konseptin ylläpito ja sen noudattaminen. Konseptin lanseerauksessa sidosryhmien on sitouduttava jalkautettavaan konseptiin. Konseptin onnistuminen edellyttää määriteltyjen linjausten noudattamista ja kurinalaisuutta, jottei sorruta väliaikaisiin tai tapauskohtaisiin ratkaisuihin. Jokainen työyhteisen yksilö on merkityksellinen

onnistuneen lopputuleman saavuttamiseksi. Osallistaminen yhteisiin tavoitteisiin, niiden asetantaan ja seurantaan ovat avaintekijöitä uuden toimintamallin käyttöönotossa. Konseptin elinkaarimallissa tarvekartoituksesta seuraa määritetyn osion toimittajavalinnan ja toteutuksen jälkeen hierarkian seuraavien toteutusvaiheiden jalkautus, kunnes kaikki suunnitellut vaiheet ovat toteutettu, ellei toteutussuunnitelmaan tai konseptiin tunnisteta muutostarpeita prosessin edetessä. Konseptin ylläpito ja noudattaminen edellyttävät jatkuvaa kehittelyä ja uusien ratkaisujen oivaltamista tunnistettuihin kehittämiskohtiin. Kehittämiskohteita syntyy oletettavasti organisaation sisältä, ulkoisista sidosryhmistä sekä ympäristön synnyttämistä muutostarpeista. HAMK voi linjata halutessaan miten viidellä eri kampuksella toteutetaan opastamisen kokonaisuus, tämä opastekonsepti on suunniteltu Lepaan kampusalueelle.

Lepaan kampuspuistolla on useita eri rooleja kävijäryhmilleen. Alueelle saapuvien vierailijoiden kokemukset oletettavasti paranevat kohteisiin lisättyjen tietojen ja ohjattujen reittien myötä. Reittien ohjauksilla voidaan säästää ympäristöä ja luontoa turhalta kulumiselta ja samalla keskittää kulkijoita halutuille eri aisteja täydentäville reiteille halutun kasvillisuuden ja monimuotoisen ympäristön keskelle. Lepaan kampuspuisto toimii myös oppimisympäristönä, minkä myötä oppimisympäristön teknologinen kehitys mahdollistaa erilaisia oppimisen ratkaisuja tieto- ja viestintäteknologian avulla. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta. Näitä kaikkia tarpeita palvelevia kehityskohteita tunnistetaan väistämättä tulevaisuudessa ja niitä palvelevia ratkaisuja oletettavasti täydennetään esimerkiksi opasteiden digitalisoimisella, erilaisten sovellusten ja mobiilin avulla. Esimerkiksi kasvitunnistamisen kasvien tuotekortit ovat tärkeä oppimisen väline Lepaan luonnossa. Itse kasvin tunnistamisen tarve tuskin koskaan poistuu, mutta tavat tunnistamisen toteuttamiseksi oletettavasti kehittyvät.

Lepaan opastekonseptin käyttöönoton ja koettujen havaintojen perusteella jatkona tälle kehittämisprosessille on mahdollista laajentaa konsepti tuleviin kehitysprojekteihin. Tulevia kohteita voivat olla yksittäiset opastamisen tarpeet, kuten esimerkiksi edellä mainitut kasvikortit. Toisaalta konseptimalli voi olla monistettavissa sellaisenaan tai tunnistetuoin ehdoin muokattuna esimerkiksi muihin HAMK:n neljään toimipaikkaan.

Työryhmän edetessä opasteiden tarjouspyyntövaiheeseen, todettiin tämän hetken globaalisten haasteiden vaikuttavan merkittävästi opastesuunnitelman implementointivaiheeseen. Covid-19 esiin tuomat haasteet ilmenivät materiaalien haastavana saatavuutena, etenkin alumiini- ja muut metallit. Ukrainen sota osaltaan pahentaa materiaalien saatavuutta entisestään. Projektissa nämä vaikeudet näkyvät konkreettisesti siten, ettei osa tavarantoimittajista tarjonnut opasteiden suunnittelua, tuotantoa ja asennusta lainkaan, osa hinnoitteli työnsä moninkertaiseksi muihin nähden ja toimitusajat ovat yleisesti pitkähköt.

Lähteet

Arvo, A. (2019). *Konseptisuunnittelu strategian implementoinnin välineenä.*

<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019061220095>

Calkins, M. (2012). *The Sustainable Sites Handbook: A Complete Guide to the Principles, Strategies, and Practices for Sustainable Landscapes.* New Jersey. John Wiley & Son. Hamk Finna-tietokanta. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hamk.fi/lib/hamk-ebooks/reader.action?docID=697574>

Discovering Finland. (n.d.) *Historiallinen Hattula hurmaa.*

<https://www.discoveringfinland.com/fi/blog/historiallinen-hattula-hurmaa/>

ELY-keskus. (n.d.) *Opasteet ja mainokset.* <https://www.ely-keskus.fi/opasteet-ja-mainokset>

GFA. (2021). *Green Flag Award – Arviointi pistokokeella.*

GFA. (2016). *Raising the Standard The Green Flag Award guidance manual.*

GFA. (2020). *Täysituomarointi Green Flag Award 2020.*

Gibson, David. (2009). *The Wayfinding Handbook Information Design for Public Places.* New York. Princeton Architectural Press. Hamk Finna-tietokanta. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hamk.fi/lib/hamk-ebooks/reader.action?docID=3387379>

Google Maps. (n.d.) <https://www.google.com/maps/place/Lepaan+viini-+ja+puutarhatila/@61.1147054,24.3210836,15.75z/data=!4m13!1m7!3m6!1s0x468e58a07df1850b:0xa00b553b98ea290!2s14610+Lepaa!3b1!8m2!3d61.1183912!4d24.3381943!3m4!1s0x468ef61d03452343:0x6310de1d68b29bab!8m2!3d61.1140561!4d24.343231>

HAMK. (2019). *Lepaan kampuspuisto Hallinnointisuunnitelma 2019 -2022.*

HAMK. (2020). *Lepaan kampuspuistolle Green Flag Award –tunnus jo viidennen kerran.* <https://www.hamk.fi/2020/lepaan-kampuspuistolle-green-flag-award-tunnus-jo-viidennen-kerran/>

HAMK. (n.d.) *HAMK 2030.* <https://www.hamk.fi/tietoa-hamkista/strategia/>

HAMK. (n.d.) *Lepaa -koulutusta, tutkimusta ja matkailua*. <https://www.hamk.fi/tietoa-hamkista/kampukset-ja-kartat/lepaa/>

Helsingin kaupunki. (2021). *Kaupunkiopastuksen periaatteet*.

<https://kaupunkitilaohje.hel.fi/kortti/kaupunkiopastuksen-periaatteet/>

Idealouhos. (2021). *Mitä on implementointi*. <https://idealouhos.fi/mita-on-implementointi/>

Invalidiliitto. (n.d.) *Opasteet*. <https://www.invalidiliitto.fi/opasteet>

Jukarainen, K. (2014). *Lepaan puiston kehittämiskonsepti*. [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201405025540>

Keinonen, T., Jääskö, V. (2004). *Tuotekonseptointi*. Helsinki. Teknologia Teknova.

K. Pakarinen. (2001). *Osallistava suunnittelu Soiperöisen luonnonsuojelualueella*.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-2001861473>

Kuntaliitto. (2006). *Kunnan osoitejärjestelmä*. Helsinki. 2006. Suomen Kuntaliitto. 2. korjattu painos. <http://publish.kuopio.fi/kokous/2019600556-7-1.PDF>

Kuuloliitto ry. (2021). *Suomalainen induktiosilmukkaopas*.

<https://www.kuuloliitto.fi/suomalainen-induktiosilmukkaopas-julkaistu/>

Lahtinen, S. (2016). *Opaslaistteiden tuoteperheen konseptisuunnittelu Tampereen kaupungille*.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/108535/Lahtinen%20Simo.pdf;jsessionid=51989A8D8D1689E1E52F28E93B0AE36B?sequence=1>

Liikenne- ja viestintäministeriö. (2007). *Ruskeat liikennemerkkit opastamaan matkailijoita*.

<https://www.lvm.fi/-/ruskeat-liikennemerkkit-opastamaan-matkailijoita-766342>

Malén, E. (2019). *Älykkään kaupunkiopastamisen käsikirja*. Helsinki. Nord Print Ab.

[https://turkubusinessregion.com/wp-](https://turkubusinessregion.com/wp-content/uploads/2019/06/K%C3%A4sikirja_taitto_pieni_tiedostokoko_sivut.pdf)

[content/uploads/2019/06/K%C3%A4sikirja_taitto_pieni_tiedostokoko_sivut.pdf](https://turkubusinessregion.com/wp-content/uploads/2019/06/K%C3%A4sikirja_taitto_pieni_tiedostokoko_sivut.pdf) Niemi-

Morola. (2018). Tiedollinen ylikuormitus – Aivoillammekin on rajansa.

http://www.finnanest.fi/files/niemi-murola_tiedollinen_ylikuormitus.pdf

- Näkövammaisten liitto. (n.d.) *Ohjaavat materiaalit*. <https://www.nkl.fi/fi/ohjaavat-materiaalit>
- Parkkamäki, S. (2019). *Luonnonmukainen rakennettu ympäristö – Case Lepaan kampuspuisto*. [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019112622529>
- Peda. (n.d.) *Kognitio ja metakognitio*.
<https://peda.net/ksao/oppimisymp%C3%A4rist%C3%B6/opiskelijan-ohjaus/arkisto/oppimisvalmentaja/min%C3%A4-oppijana/tjo/kjm>
- Rakennustieto. (n.d.) *Yritys*. <https://www.rakennustieto.fi/yritys>
- Savander, C., Lindfors, J., Lankinen, P. ja Lintula, L. (2013). *Kehittyvät oppimisympäristöt*.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/131477/taito_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Scott, B., Amel, E., Koger, S. & Manning, C. (2016). *Psychology for Sustainability*. New York. 4. painos. Routledge. Hamk Finna-tietokanta. <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.hamk.fi/lib/hamk-ebooks/reader.action?docID=3570156>
- Stam, S. (2021). *OmaisuuDENhallintajärjestelmä Trimble Locus Cloud Lepaan kampuspuistossa*. [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202105148744>
- Suomen Standardisoimisliitto. (2020). *Standardinmukaiset ulkoilun ja liikunnan merkit opastavat ja lisäävät turvallisuutta*.
<https://sales.sfs.fi/fi/index/tuoteuutiset/standardinmukaisetulkoilunjaliikunnanmerkitopastavatjalisaavatturvallisuutta.html.stx>
- SuRaKu. (2008). *Esteetön ympäristö*. https://www.hel.fi/static/hki4all/ohjeet/Suraku_Kortti-5_060208.pdf
- Tampereen kaupunki. (n.d.) *Opastamisen ekosysteemi*. <https://smart tampere.fi/smart-tampereesta/ekosysteemiohjelma/opastamisen-ekosysteemi/>

- Terve. (2021). *Aistit auttavat voimaan hyvin*. <https://www.terve.fi/artikkelit/aistit-auttavat-voimaan-hyvin>
- Tidwell, J., Brewer, C. & Valencia, A. (2020). *Designing Interfaces Patterns for Effective Design*. Canada. 3. painos. O'Reilly. Hamk Finna-tietokanta.
- Tiehallinto. (2004). *Palvelukohteiden opastusjärjestelmän kehittäminen*.
<https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/139199/4403tie.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- T. Toikko, T. Rantanen. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta -Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*.
[https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y%20%20sivu%2092%20\(89%20ty%C3%B6ss%C3%A4\)](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y%20%20sivu%2092%20(89%20ty%C3%B6ss%C3%A4))
- Viherympäristöliitto. (2021). Hulppeat Green Flag Award -puistot.
<https://www.vyl.fi/viherymparisto/lehdet/jutut/vy-1-2021/hulpeat-green-flag-award-puistot/>
- Yle. (2020). *Kaupunkipuistotutkija kehottaa arvostamaan maaperää: "Jos äitimaata ei hoida hyvin, heimo joutuu muuttamaan muualle"*. <https://yle.fi/uutiset/3-11384879>

KUVAT

- Invalidiliitto. (n.d.). *ISA-symboli ja Induktiosilmukka symboli* [kuva].
<https://www.invalidiliitto.fi/opasteet>
- Kolehmainen. (2022). Havainnekuva eri opasteet kuvattuna [kuva].
- Kolehmainen. (2022). Havainnekuva eri opastetyypeistä [kuva].
- Kolehmainen. (2022). *Havainnekuva opasteiden katseluetäisyyksistä ja sijoittelusta* [kuva].
- Kolehmainen. (2022). *Kuvia Lepaan ensimmäisessä vaiheessa päivitettävistä opasteista* [kuva].
- Kolehmainen. (2022). *Lepaan opastamisen hierarkia* [kuva].

Kolehmainen. (2022). Lepaan opastetaulu [kuva].

Kolehmainen. (2022). Opastamisen ekosysteemikuvaus ((Málen muunnellen Älykkään kaupunkiopastamisen käsikirja) [kuva].

Kolehmainen. (2022). Opastamisen kehittämisen prosessikuvaus (Málen muunnellen Älykkään kaupunkiopastamisen käsikirja) [kuva].

